

MAGYAR AFRIKA TÁRSASÁG
AFRICAN-HUNGARIAN UNION

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR
AHU HUNGARIAN AFRICA-KNOWLEDGE DATABASE

SZILASSI, Péter

Minimális antropológia / Minimal Anthropology

Eredeti közlés/Original publication:

Földrajzi Közlemények, 2019, 143. évf., 1. szám, 91–92. old.

Elektronikus újraközlés/Electronic republication:

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR – 000.003.581

Dátum/Date: 2019. május / May

filename: szilassipeter_2018_recRegiTamas

Az elektronikus újraközlést előkészítette

/The electronic republication prepared by:

B. WALLNER, Erika és/and BIERNACZKY, Szilárd

Hivatkozás erre a dokumentumra/Cite this document

SZILASSI, Péter: Minimális antropológia / Minimal Anthropology, *AHU MATT*, 2019, **pp. 1–6. old.**, No. 000.003.581, <http://afrikatudastar.hu>

Eredeti forrás megtalálható/The original source is available:

Közkönyvtárakban / In public libraries

Megjegyzés / Note:

ellenőrzött és szerkesztett szöveg / controlled and edited text

Kulcsszavak/Key words

magyar Afrika-kutatás, könyvismertetés (Régi Tamás: *Minimális antropológia*, 2018)

African research in Hungary, book review (Régi Tamás: *Minimális antropológia*, 2018)

AZ ELSŐ MAGYAR, SZABAD FELHASZNÁLÁSÚ, ELEKTRONIKUS,
ÁGAZATI SZAKMAI KÖNYV-, TANULMÁNY-, CIKK- DOKUMEN-

TUM- és ADAT-TÁR/THE FIRST HUNGARIAN FREE ELECTRONIC
SECTORAL PROFESSIONAL DATABASE FOR BOOKS, STUDIES,
COMMUNICATIONS, DOCUMENTS AND INFORMATIONS

* magyar és idegen – angol, francia, német, orosz, spanyol, olasz és szükség szerint más – nyelveken készült publikációk elektronikus könyvtára/
writings in Hungarian and foreign – English, French, German, Russian,
Spanish, Italian and other – languages

* az adattárban elhelyezett tartalmak szabad megközelítésűek, de olvasásuk vagy letöltésük regisztrációhoz kötött/the materials in the database are free but access or downloading are subject to registration

* Az Afrikai Magyar Egyesület non-profit civil szervezet, amely az oktatók, kutatók, diákok és érdeklődők számára hozta létre ezt az elektronikus adattári szolgáltatását, amelynek célja kettős, mindenekelőtt sokoldalú és gazdag anyagú ismeretekkel elősegíteni a magyar afrikanisztikai kutatásokat, illetve ismeret-igényt, másrészt feltárni az afrikai témájú hazai publikációs tevékenységet teljes dimenziójában a kezdetektől máig./The African-Hungarian Union is a non-profit organisation that has created this electronic database for lecturers, researchers, students and for those interested. The purpose of this database is twofold; on the one hand, we want to enrich the research of Hungarian Africa studies with versatile and plentiful information, on the other hand, we are planning to discover Hungarian publications with African themes in its entirety from the beginning until the present day.

MINIMÁLIS ANTROPOLÓGIA

Régi Tamás: *Minimális antropológia*, 2018, Budapest, Quadom Kiadó, 191. old.

SZILASSI, Péter

Földrajzi Közlemények, 2019, 143. évf., 1. szám, 91–92. old.

Afrika rejtélyes, egzotikus kontinensként él a magyar közgondolkodásban, amelynek tudományos feltárásában, megismerésében hazánk fiai is kivették a részüket. Bár a földrajzi felfedezések kora már rég lezárult, a globalizáció új problémákat, földrajzi, néprajzi és szociológiai kérdéseket vetett fel a fekete kontinensen: Hogyan tudják megőrizni kultúrájukat, identitásukat azok a népcsoportok, akik alig több mint 100 éve kerültek kapcsolatba az európai kultúrával, a globalizáció áldásaival és átkaival?

Talán a megőrzés szó már csak idea lehet, hisz egyre gyorsabban változó világunkban hiú ábránd az ősi tradíciók maradéktalan megőrzését remélni. Ezért helyesebb lenne azt kérdeznünk: hogyan változik a helyi lakosok gondolkodása, életmódja a más kultúrákkal való kapcsolatuk (pl. turizmus) hatására? Milyen módon változtatja meg a törzsek életét az államhatalom? Ezeknek, a manapság nagyon aktuális társadalomtudományi kérdések megválaszolásához hosszú terepmunkára van szükség.

Régi Tamás nagy elődeihez (Magyar László, Teleki Sámuel, Torday Emil, Almásy László) hasonlóan vállalta a terepmunkával járó nem mindennapi veszélyeket és nehézségeket. „Minimális antropológia” című könyve egy ilyen hosszúságú, több hónapos terepi vizsgálódást, értékelést igénylő tudomány, a kulturális antropológia módszereibe, kulisszatitkaiba ad betekintést.

A szerző terepi naplórészletein, megfigyelésein keresztül képet kaphatunk egy a turista prospektusok, újságcikkek címlapján gyakran megjelenő afrikai törzsről a murszokról, akik az európai szemek számára szokatlan, „borzongatóan egzotikus” tényér alakú ajaktorzítá-

suk miatt egyre népszerűbbek nemcsak a fotósok, hanem a turisták számára is.

Régi Tamás 110 évvel Teleki után érkezett az Omo partjára, és bár Teleki érkezésekor még nem a murszik éltek e vidéken, de könyvében nagyon pontos leírást közöl arról, hogy milyen lehetett az akkori „első találkozás” az afrikai törzsi kultúra és az európai kultúra között. Hogyan használták ki az első felfedező utazók a helyi lakosokat céljaik eléréséhez, milyen módon gondolkodhattak a „vademberekről”. Érdekes és nagyon elgondolkodtató, egyben a mai napig aktuális amit a szerző a ruházkodás és fényképezés szerepéről, jelképrendszeréről ír.

A kulturális antropológiát talán leegyszerűsítve a jelenkor néprajzának is gondolhatnánk, de a kötet alapján láthatjuk, hogy jóval több annál. Az antropológus életmódon, szokásokon, hitvilágon túl a helyiek gondolkodását is meg szeretné ismerni, meg szeretné érteni. Ez csakis úgy lehetséges ha huzamosabb ideig együtt él velük, emellett komoly pszichológiai ismereteket (önismeretet) is igényel, mivel a terepi kutató megfigyelő és megfigyelt is egy személyben, a törzs tagjai figyelik minden mozdulatát.

A könyv lapjain Régi Tamás naplórészletein keresztül megelevenednek a murszik hétköznapijai, ahol a létfenntartás (vízellátás, élelmiszer beszerzése, állatok ellátása, házépítés, főzés) a törzs tagjainak szinte minden energiáját leköti. Ez a világ bizony merőben más, mint a mi kényelmes, összkomfortos európai életmódunk.

A szerző közben saját magát is igyekszik kontrolálni, megpróbál végig kívülállóként, tudományos objektivitással és szakszerűséggel tudósítani a törzs életéről. Nagyon megkapó az a jelenet, amikor egy tűz körül ülő társasághoz egy távoli faluból érkeznek ismeretlen látogatók. Mivel ugyan ahhoz a törzshöz tartoznak ezért a tűz körül ülők egy több száz éves párbeszéd – rituálé révén fogadják be maguk közé, majd vendégelik meg az idegeneket.

Az antropológus mindezt megfigyeli, rögzíti naplójában, de hogy a murszi szavak jelentését ne csak a hangalakjuk alapján tanulja meg, hanem azok valós tartalmát is megértse, ahhoz az kell, hogy saját maga is ugyan úgy éljen hosszú hónapokon át, mint ahogy a törzs többi tagja.

Ez, a nem kis fáradságot jelentő és komoly veszélyeket magában rejtő terepmunka az ára annak, hogy a szerző hiteles és pontos képet rajzoljon a murszik életmódjáról, mindennapjairól gondolkozásukról, kapcsolatukról az állammal, más törzsekkel és a turistákkal. Régi Ta-

más vállalta a veszélyeket azért, hogy egy kicsit ő is murszivá váljon, befogadja őt a murszik közössége. Láthatjuk, hogy a törzsi tagjainak egymásra utaltsága, az egymás segítése hogyan jelenik meg a törzs életében, szokásaiban.

A szerző többször kapott életveszélyes betegséget a rossz minőségű ivóvíztől, lázálmairól hallucinációiról is beszámol könyvében. Ily módon az olvasó maga is részese lehet a terepmunkának, átélheti az ezzel járó nehézségeket is.

A könyv egyben pillanatkép is, hiszen a murszik életmódja napjainkban a tömegturizmus megjelenésével drasztikusan átalakul. Az első turisták érkezésekor még nem értették, hogy mért kapnak pénzt, és hogy mire is jó az a néhány papírdarab amit a fényképezési lehetőségért kapnak a turistáktól.

A könyvben nem csak azt követhetjük nyomon, hogy modern világunkban hogyan válik árucikké egy félnomád törzs hagyománya, kultúrája, de láthatjuk azt is, hogy a turistákat csak a felszín, a felszín, a külsőségek (heggetoválások, tányérajak) érdeklik. A turista tehát megkapja a néhány perces élményt, hazaviheti (mert megfizeti) a fényképezőgépe dobozába zárva.

Emellett a turisták által képviselt, és a médiumokból áramló idegen kultúra új vágyakat ébreszt a murszi fiatalokban, átalakítja gondolkodásukat. Az új generáció számára már a városi életmód, a kényelem, a divatos lábbeli és a mobiltelefon lesz fontos.

A murszik története egyben sok más afrikai nép története is. A globalizáció hatása más afrikai népcsoport kultúráját is alapvetően megváltoztatja. Régi Tamás könyve kiváló keresztmetszete ennek a változásnak. A könyv elgondolkodtat, és egy sor olyan kérdést feszeget, mely továbbgondolásra érdemes. A murszik törzsi területeinek történelmi változása például sok, a könyvben alig érintett földrajzi kérdést is felvet.

Hogyan függ össze a félnomád murszik vándorlása a klímaváltozással? Hogyan befolyásolják vízrajzi beavatkozások (vízerőművek építése az Omo folyón) a murszik életmódját? Hogyan reagálnak a murszik arra, hogy az állam szeretné földművelésre átállítani a gazdálkodásukat? Hogyan változott és hogyan változik majd e terület eltartóképessége? A jövő nemzedékei hogyan fognak sáfárkodni a terület természeti erőforrásaival (pl. talajainak termőképességével)?

Úgy gondolom, hogy a „Minimális antropológia” egy személyes hangételű, olvasmányos, gondolatébresztő tudományos ismeretterjesz-

tő könyv, amely révén egy tudomány módszertanába, egy kutató terepi gondolataiba és egy afrikai törzs mindennapjaiba is bepillantunk. A könyv segít ledönteni a sokak által „primitívnek, vadnak” gondolt afrikai törzsekkel szembeni előítéleteket, sztereotípiákat.

Szilassi Péter